

Ключевые слова: содержание и роль социальной работы, субъектность, профессионализация, стандартизация высшего образования.

In the article new conceptual approaches are distinguished in determination of maintenance and role of social work in the process of education in a higher educational establishment, principles of professionalism development at future social workers based on subjectivity are characterized. The author of the article discloses new rich in content principles of standardization of higher school based on new approaches in understanding of the role and functions of a social worker, defines new directions of social work that makes possible the considerable extension of the aspects of social work by means of pedagogical and psychological functions and foresees its subjectivity.

Keywords: content and role of social work, subjectivity, professionalization, standardization of higher education.

Мальцева Т.Є. – кандидат педагогічних наук, доцент ННПСТ Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – кандидат філософських наук, доцент В.О. Сабадуха

УДК 371.134

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Т.І. Пагуга

У статті аналізуються підходи до визначення поняття «естетичне виховання» вітчизняними та зарубіжними вченими.

Ключові слова: естетичне виховання, розвиток особистості, естетична культура.

Актуальними питаннями сьогодення є питання естетичного виховання і розвитку естетичної культури підрастаючого покоління. Особистісна орієнтація сучасної освіти передбачає залучення молоді до естетичного досвіду людства, до творчої діяльності, що є основою естетичного розвитку особистості. У зв'язку з цим важливого значення набуває осмислення конкретних питань естетичного виховання і естетичної діяльності та базових теоретичних засад формування естетичної культури особистості.

Нині естетичне виховання належить до проблем, від вирішення яких багато в чому залежить подальший розвиток культури. У другій половині ХХ – початку ХХІ століття проблема естетичного виховання розглядається багатьма дослідниками по-новому: різко загострюється її гуманістична спрямованість у зв'язку з глобальним завданням збереження і розвитку культури. Ця проблема вивчалась і вивчається різнопланово вченими філософами, педагогами, психологами, мистецтвознавцями.

У наш час проблема естетичного виховання, розвитку особистості, формування її естетичної культури одна з найважливіших завдань, що стоять перед школою. Вказана проблема розроблена достатньо повно в працях вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів. Серед них Д. Джола, Д. Кабалевський, Н. Киященко, Б. Ліхачов, А. Макаренко, Б. Неменський, В. Сухомлинський, М. Таборідзе, В. Шацька, А. Щербо та інші.

Зокрема філософсько-естетичні проблеми розглядаються в працях Ю. Борева, І. Гончарова, М. Киященка, В. Ядова.

Психологічні основи естетичного виховання знаходимо в працях Б. Ананьєва, Л. Божович, Л. Виготського, І. Кона, Б. Теплова.

Різні аспекти педагогічного спрямування досліджені у працях педагогів. Так питання теорії і методики естетичного виховання підростаючого покоління досліджені у працях Л. Коваль, В. Передерій, Ю. Фохт-Бабушкіна, Т. Цвілих, Г. Шевченко, А. Щербо.

Питання творчості та пізнавальної активності дітей в естетичному вихованні досліджено у працях Ф. Говорун, Б. Коротяєва, В. Левіна, В. Моляко, Ю. Петрова, П. Підкасистого, Я. Пономарьова, В. Романець, В. Цапок.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати підходи до визначення поняття «естетичне виховання».

Згідно із нормативними документами, що регламентують організацію навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах, бачимо, що питанню естетичного виховання приділяється певна увага.

Так, у Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття) визначено основну мету освіти, спрямовану на естетичне виховання та всебічний розвиток людини як найвищої цінності суспільства, формування її духовних смаків, ідеалів та розвиток художньо-творчих здатностей.

Згідно із Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти, цілісний процес виховання передбачає художньо-естетичну освіченість і вихованість особистості. Виховуючи у молоді естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на народній естетиці та на кращих надбаннях цивілізації, національне виховання передбачає вироблення умінь власноруч примножувати культурно-мистецьке надбання народу, відчувати й відтворювати прекрасне у повсякденному житті, передбачає формування навичок гарної поведінки, доброзичливого ставлення до людей.

Досліджуючи значення поняття «естетичне виховання», ми дійшли висновку, що існують різні підходи до визначення цього поняття.

Автори посібника «Естетика» вважають, що естетичне виховання має історичний характер, оскільки підхід до оцінки сутності естетичного виховання та його завдань був різним у кожний конкретний період людського розвитку [8, с.179].

Поняття естетичного виховання, естетичних почуттів зародились в глибокій давнині. Сутність естетичного виховання, його завдання, цілі змінювалися починаючи з часів Платона і Арістотеля аж до наших днів.

У Короткому словнику з естетики поняття «естетичне виховання» розкривається як цілеспрямована система дієвого формування людини, здатної сприймати, оцінювати, усвідомлювати естетичне у житті, природі і мистецтві, жити і перетворювати світ, творити «другу природу» за законами краси. На кожному етапі суспільного розвитку виробляються свої уявлення про естетичне і художнє, прекрасне і потворне, піднесене і низьке, героїчне і повсякденне, трагічне і комічне, що тісно переплітаються з уявленнями про добро і зло, істинне і хибне, справедливе і несправедливе [11, с.23].

Згідно з іншим словником з естетики, під естетичним вихованням розуміється система заходів, скерованих на вироблення і вдосконалення в людині здатності сприймати, правильно розуміти й оцінювати, створювати прекрасне і піднесене у житті і мистецтві [16, с.64].

С. Гончаренко в Українському педагогічному словнику зазначає, що «естетичне виховання – складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування й виховання естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості, на розвиток її здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини» [6, с.119].

Першим увів сам термін «естетичне виховання» Ф. Шіллер. Він вважав його за достатню умову для докорінних соціальних перетворень, коли

завдяки естетичному впливу на психіку людини можуть бути розв'язані усі, навіть найважчі, соціальні проблеми.

Аналіз педагогічної спадщини С.І. Миропольського свідчить, що естетичне виховання він вважав одним з “важливих і складних сторін системи людського виховання”. Його значну роль у формуванні особистості пояснював тим, що естетичне виховання залучає людину до світу прекрасного, допомагає повніше відчувати, розуміти прекрасне в оточуючому житті, цінувати твори справжнього мистецтва, “облагороджує народ, розвиває в ньому свіжі, здорові інстинкти, привчає його відвертатися від усього брудного і грубого”.

Як бачимо, призначення естетичного виховання С.І. Миропольський вбачав у тому, щоб:

- а) “відвести народ від насолод мерзотних, грубих і привести до насолод високих і гідних людини”;
- б) навчити знаходити в цих справжніх насолодах смак, задоволення;
- в) зробити цю насолоду потребою;
- г) піднести сутність людини, пробудити в ній свіжі, здорові інстинкти;
- д) увести людину у “світ вишуканості, ідеальної правди та свободи духу”.

Як показав аналіз педагогічної спадщини С.І. Миропольського, під естетичним вихованням він розумів процес формування у людини здібностей сприйняття і правильного розуміння прекрасного, вироблення естетичних понять, смаків, ідеалів.

С.І. Миропольський справедливо вважав, що естетичне виховання покликане вирішувати безліч різноманітних завдань: розвиток естетичних задатків, здібностей, естетичного сприйняття, задоволення художньо-естетичних потреб, виховання естетичного почуття, формування естетичного ідеалу й естетичного смаку.

Заслугою Миропольського є те, що він увів у науковий обіг такі категорії естетичного виховання, як “естетичне сприйняття”, “естетичні потреби”, “естетичне почуття”, “естетичний ідеал”, “естетичні задатки”, “естетичний смак”[14].

Як і С. Миропольський, автори навчального посібника «Педагогіка», Д. Мазоха і Н.Опанасенко під естетичним вихованням розуміють процес формування в учнів здатностей сприймати і правильно розуміти прекрасне в оточуючій дійсності та в мистецтві, процес формування естетичної свідомості розвитку творчих здібностей і дарувань у різних галузях

естетичної діяльності. Це процес формування естетичного досвіду особистості. Складовими естетичного досвіду є: естетичні почуття, естетичний ідеал, естетичні погляди, смаки, інтереси, потреби, естетична діяльність [13, с.130].

В. Шацька розглядає естетичне виховання як сукупність послідовних дій, взаємозв'язаних впливів на учнів під керівництвом учителя як засобами мистецтва, так і самого життя, спрямованих на всебічний естетичний розвиток учнів, який сприяє формуванню естетичних почуттів, художніх смаків і поглядів відповідно до завдань виховання. До процесу естетичного виховання належать не тільки поступовий розвиток здібностей та естетичного сприйняття, а й оволодіння вмінням активно, творчо проявляти себе у тому чи іншому виді мистецтва, у обов'язі, що відповідає певному ступеню навчання [26, с.3].

В. Скатерщиков під естетичним вихованням розуміє цілий комплекс заходів, які спираються на глибоко наукову основу і здійснюють систематично і цілеспрямовано визначену політику в розвитку естетичної, художньої культури [19, с.11].

П. Блонський зазначає, що естетичне виховання передбачає або формування творчості, або розвиток художнього смаку та сприйняття. Але художній смак і сприйняття можуть бути сформовані тільки у процесі художньої творчості; вони тісно пов'язані з активним життям дитини: кожна дитина потенційно є творцем різних, зокрема і естетичних цінностей: споруджуючи будиночок, вона проявляє свою архітектурну творчість, ліплячи і малюючи, виявляє свої здібності скульптора і живописця, нарешті, дитина прагне до танців, драматизації. Необхідним складовим елементом освіти Блонський вважав розвиток правил естетичного смаку, естетичних почуттів, взагалі розуміння істинної краси оточуючого світу. Якщо «школа без техніки – архаїзм», то «школа без мистецтва – потворна школа». Школа повинна дати учням загальний орієнтир в живописі, музиці, поезії, а головне – постійно спонукати до естетичної творчості [3, с.263].

О.І. Буров, вивчаючи предмет і зміст естетичного виховання та його співвідношення з іншими видами виховання, зазначає, що естетичне виховання розглядається як невід'ємна складова ідейного, трудового, морального, фізичного виховання, як систематичне, науково умотивоване звернення до людських емоцій, які розвивають у молодших школярів такі здібності, що сприяють не тільки естетичному сприйняттю прекрасного у житті і мистецтві, а й роблять кожного з них творцем естетичних цінностей

На думку О. Бурова, естетичне виховання не може бути ні основою для інших видів виховання, ні завершенням їх. Воно саме по собі може здійснюватися лише в тісній єдності з усіма іншими сторонами духовного життя людини [4, с.112].

С. Шацький також розглядає естетичне виховання у нерозривному зв'язку з іншими складовими виховання, зокрема моральним, наголошуючи, що мистецтво – велика сила, і небайдуже, в якому напрямі воно використовується [24, с.49].

У спадщині К.Д. Ушинського та його послідовників (В.І. Водовозова, В.Я. Стоюніна, М.Ф. Бунакова, Д.Д. Семенова, В.П. Острогорського, П.Ф. Каптерєва та ін.) знаходимо актуальні для нашого часу ідеї про естетичне виховання учнів як складову і дуже чуттєву частину їхнього гармонійного розвитку. К.Д. Ушинський пропагував нерозривну єдність естетичного і морального виховання [9, с.135].

Зокрема В. Ягупов, як і С. Гончаренко, зазначає, що естетичне виховання виступає як складова частина змісту виховання, яка безпосередньо спрямована на формування і прищеплення естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей, на розвиток здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси у всіх сферах діяльності [27, с.495].

І. Підласий також вважає, що естетичне виховання нерозривно пов'язане з моральним, розумовим, трудовим і фізичним вихованням. «Естетичне виховання пробуджує і розвиває почуття прекрасного, облагороджує особистість. Чуйна до прекрасного людина відчуває потребу будувати своє життя за законами краси. Естетичне виховання має велике значення для формування моральності» [17, с.168].

С. Анічкін вказує, що естетичне виховання – це: по-перше, цілеспрямований процес, мета, завдання, зміст, засоби і методи якого визначаються і плануються та творчо реалізуються спеціально підготовленими педагогами для здійснення навчально-виховної діяльності, відповідно до завдань суспільства щодо формування підростаючого покоління; по-друге, процес формування естетичних якостей особистостей, а саме: здатностей сприймати, оцінювати та створювати прекрасне, умінь та навичок естетичної діяльності, художнього смаку та ін.; по-третє, естетичне виховання необхідно розглядати, з одного боку, як головну складову процесу естетичного розвитку, а з іншого – як складову процесу загального розвитку особистості; по-четверте, у процесі естетичного виховання поряд з

формуванням таких соціальних якостей, як естетичні здатності, естетичний смак, уміння, відбувається удосконалення зору, слуху, рухів людини. Водночас із формуванням естетичних здатностей здійснюється розвиток сутнісних якостей особистості, які впливають на її становлення [10].

Видатний педагог А.С. Макаренко не обмежував естетичне виховання тільки художнім вихованням, а вважав, що естетичне почуття має бути щодня присутнє в житті, стосунках між людьми, ставленні до власних вчинків, рідної природи.

Великого значення естетичному вихованню приділяв В.О. Сухомлинський. Він вважав, що естетичне виховання – прекрасне могутнє джерело моральної чистоти, духовного багатства, фізичної досконалості. Естетичне виховання має найтісніший зв'язок з усіма сферами духовного життя особистості і колективу [15, с.153].

«Я вбачаю, - писав В.О.Сухомлинський, - великий виховний сенс в тому, щоб дитина бачила, розуміла, відчувала, переживала, осягала, як велику таємницю, пробудження життя в природі. Перші весняні квіти і бруньки, що розкрилися, перші ніжні стеблинки трави, перший метелик, перше кумкання жаби, перша ластівка, перший грім, перша весняна купіль горобця – все це я розкриваю перед дітьми як красу вічного життя. І чим глибше вони одухотворяються цією красою, тим сильніше прагнуть творити прекрасне. Справжнє свято для дітей – цвітіння саду». Відкриваючи навколо себе прекрасне, дивуючись і захоплюючись ним, маленька дитина ніби дивиться в дзеркало і бачить свою власну людську красу. Дитині треба показати, що в світі є не тільки потрібне, корисне, а й красиве.

«Краса - могутній засіб виховання чутливості душі», - писав В. Сухомлинський. «Це вершина, з якої ти можеш побачити те, чого без розуміння і почуття прекрасного, без захоплення і натхнення ніколи не побачиш. Краса – це яскраве світло, що осяває світ. При цьому світлі тобі відкривається істина, правда, добро; осяяний цим світлом, ти стаєш відданим і непримиренним. Краса вчить розпізнавати зло і боротися з ним. Я б назвав красу гімнастикою душі, вона виправляє наш дух, нашу совість, наші почуття і переконання. Краса – це дзеркало, в якому ти бачиш сам себе і завдяки йому так чи інакше ставишся сам до себе» [21, с.410].

Б.Т. Ліхачов під естетичним вихованням розуміє цілеспрямований процес формування творчо активної особистості, здатної сприймати, відчувати, оцінювати прекрасне, трагічне, комічне, потворне в житті і мистецтві, жити і творити «за законами краси» [12, с.51].

Л. Артемова, О. Чинаєва під естетичним вихованням розуміють вплив на розвиток особистості всієї навколишньої дійсності, її естетичної значущості для людини; залучення людини до художньої культури; спеціальну систему заходів у структурі художнього життя суспільства, спрямованих на поширення знань про мистецтво, на розвиток художньої самодіяльності тощо [2, с.65].

І.Ф. Харламов вказує, що суть естетичного виховання полягає в організації різноманітної художньо-естетичної діяльності учнів, спрямованої на формування у них здатності повноцінно сприймати і правильно розуміти прекрасне в мистецтві і в житті, на вироблення естетичних уявлень, понять, смаків і переконань, а також розвиток творчих задатків і дарувань у сфері мистецтва [23, с.214].

«Естетичне виховання – це виховання здібностей повноцінного сприймання і правильного розуміння прекрасного в мистецтві, в навколишній дійсності», - визначає В.І. Толстих.

Естетичне виховання повинно виробляти і вдосконалювати у дитини спроможність сприймати прекрасне у мистецтві і житті, правильно розуміти і оцінювати його. Тому «в загальній теорії мистецтва, - зазначає С.Д. Безклубенко, - естетизацією позначається спонтанний, первісно стихійний процес освоєння особистості у довкіллі, в результаті якого те, що спочатку було неприйнятним чи естетично індиферентним, зрештою набуває в її поглядах певних позитивних естетичних якостей» [5].

Отже, естетичним, на думку вченого, є те, що узгоджується зі звичкою, тобто відчувається й уявляється як естетично цінне і відповідає звичаям і закономірностям естетики. Процес естетизації відбувається в нероздільній єдності та взаємодії з процесами естетизації та сакралізації (набуття статусу священного, святого). Все, що в поглядах особистості є добрим (моральним), згодом визнається гарним (естетичним) та видається святим (сакральним). Взявши до уваги ці проблеми, можна дійти висновку, що розвиток естетичної сфери особистості (естетична свідомість, емоційно-почуттєва складова, художньо-творча діяльність) пов'язаний із триєдиним процесом естетизації, естетизації, сакралізації, що є внутрішніми характеристиками становлення й розвитку індивідуальності, її духовної культури.

Т.Г. Аболіна, Н.Є. Миропольська вважають, що одна із особливостей естетичного виховання полягає в тому, що воно передбачає формування в особистості потреби в удосконаленні оточуючого світу, забезпеченні

особистісного прийняття суспільних цінностей, вироблення соціально значимого й історично прогресивного ставлення до життя, природи, людей, суспільних порядків, шляхів розвитку людства [1, с.15].

О. Радугін зазначає, що в широкому значенні під естетичним вихованням розуміють цілеспрямоване формування в людини її естетичного ставлення до дійсності. Естетичне виховання – це специфічний вид суспільно значимої діяльності, що здійснюється суб'єктом (суспільство і його спеціалізовані інститути) по відношенню до об'єкта (індивід, особистість, група, колектив) з метою вироблення в останнього системи орієнтації в світі естетичних і художніх цінностей у відповідності з уявленнями про їхній характер і призначення. У процесі виховання відбувається залучення індивідів до цінностей, переведення їх у внутрішній духовний зміст шляхом інтеріоризації. На цій основі формується і розвивається здатність людини до естетичного сприйняття і переживання, її естетичний смак і уявлення про ідеал. Виховання красою і через красу формує не лише естетико-ціннісну орієнтацію особистості, але й розвиває здатність до творчості, до створення естетичних цінностей в сфері трудової діяльності, в побуті у вчинках і поведінці і, звичайно, в мистецтві [25, с.153].

А.Б. Щербо, Д.Н. Джола вважають, що естетичне виховання має сприяти формуванню у людини такого підходу до світу, який передбачає потребу в удосконаленні всього життєвого середовища. Таке ставлення виявляється в процесах естетичного сприймання, оцінки, естетичної діяльності [7].

О. Дубасенюк під поняттям «естетичне виховання» розуміє педагогічний процес взаємодії педагога та учнів, спрямований на формування естетичної культури та розвиток естетичного ставлення особистості до життя, набуття здатності до творчої діяльності за законами краси. Естетичне виховання спрямоване насамперед на виховання в людини гуманістичних якостей, інтересів і любові до життя в його різноманітних проявах [18, с.359].

Англійський учений Г. Рід естетичне виховання молоді вважав важливим засобом подолання протиріч дійсності й зводив його до виховання інстинкту, стихійних ірраціональних імпульсів, які мають сприяти відновленню інстинктивної спільності людей. Г. Рід обмежує естетичне виховання лише мистецтвом, перш за все образотворчим,

стверджуючи необхідність розвитку естетичного сприйняття і художньої творчості.

Професор П. Еббс із Великобританії вважає, що естетичне виховання є обов'язковим для кожної особистості незалежно від рівня художньої обдарованості та професії [22,с.55].

Під естетичним вихованням розуміється виховання здатності сприймати і правильно розуміти прекрасне в дійсності (природі, праці, суспільних відносинах) і в мистецтві, розвиток естетичних поглядів, смаків і почуттів, потреби брати участь у створенні прекрасного в мистецтві і в житті [20].

Л. Калініна дійшла висновку, що естетичне виховання – це складова процесу розвитку особистості, спрямованого на формування естетичних почуттів, потреб, смаків особистості за умов її активної діяльності у всіх сферах життя (у тому числі й у мистецтві); місце, роль, мета і завдання естетичного виховання зумовлені епохою і конкретним соціально-економічним рівнем розвитку естетичної та педагогічної думки; досягненням у цій сфері є формування основних засобів, форм і методів естетичного виховання; головне ж завдання естетичного виховання – формування художньо-естетичних і творчих здібностей [10, с.24].

У сучасній теорії поняття «естетичне виховання» - це виховання здатності цілеспрямовано сприймати, правильно розуміти і оцінювати красу в навколишній дійсності, у природі, праці, явищах мистецтва.

Отже, з аналізу наукової літератури з проблем естетики, педагогіки та психології бачимо, що науковці по-різному підходять до визначення поняття «естетичне виховання».

Ми вважаємо, що естетичне виховання – це цілеспрямований процес, що включає в себе систему комплексного, цілеспрямованого, планомірного та послідовного впливу на людину з боку певних соціальних інститутів та установ на основі єдиних науково-педагогічних принципів, методів та засад, в результаті якого в неї виникає світоглядна настанова на безпосередню творчу оцінку дійсності та власного життя в суспільстві як проявів прекрасного і потворного, піднесеного і низького, комічного і трагічного та інших естетичних категорій.

Література

1. Аболина Т.Г. Эстетическое воспитание в школе / Т.Г.Аболина, Н.Е.Миропольская – К., 1987. – С.15.

2. Артемова Е.С., Чинаева О.П. Некоторые теоретические и практические проблемы эстетического воспитания / Е.С.Артемова, О.П.Чинаева // Вопросы философии. – 1987. - №4. – С.65.
3. Блонский П.П. Трудовая школа. Революция – искусство – дети / П.П.Блонский. – М., 1968. - С.263.
4. Буров А.И. Предмет и содержание эстетического воспитания, его соотношение с другими видами воспитания / А.И.Буров. – М., 1971. – С.112.
5. Герман М.М. Основные принципы классификации видов искусств / М.М.Герман, В.К.Скатурицкий. - М., 1982. - 224 с.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У.Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – С.119.
7. Джола Д.М. Теорія і методика естетичного виховання школярів / Д.М.Джола, А.Б.Щербо. - К., 1998. - 390 с.
8. Эстетика: [навч. посіб.]. / Колесніков П., Колеснікова О., Лозовойта В. та ін.; за ред. В.О.Лозового. – К.: Юрнінком Інтер, 2007. – С.179.
9. Жупанін С.І. Художнє виховання засобами пейзажної лірики / С.І.Жупанін / Педагогічні ідеї К.Д.Ушинського / С.І.Жупанін. – К.: Вища школа, 1974. – С.135.
10. Калініна Л. Естетичне виховання молодших школярів як соціально-педагогічна проблема / Л. Калініна // Рідна школа, 2006. - № 3. - С. 24 – 26.
11. Краткий словарь по эстетике: [кн. для учит.] / [под ред. М.Ф.Овсянникова]. - М.: Просвещение, 1983. – С.23.
12. Лихачев Б.Т. Теория эстетического воспитания школьников: [учеб. пособие по спецкурсу для студентов пед. ин-тов] / Б.Т.Лихачев. – М.: Просвещение, 1985. – С.51.
13. Мазоха Д.С. Педагогіка: [Навчальний посібник] / Д.С.Мазоха, Н.І.Опанасенко. - К.: Центр навчальної літератури. – 2005. – С. 130.
14. Миропольский С.И. О музыкальном образовании народа в России и в Западной Европе / С.И.Миропольский. – Спб, 1892. – 128 с.
15. Педагогіка: [хрестоматія /Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко]. – К.Знання-Прес, 2003. – С.153.
16. Петрушенко О.П. Словник з естетики О.П.Петрушенко. – Львів: «Магнолія-2006», 2009. – С.64.
17. Подласый И.П. Педагогика. [новый курс: учебник для студ.пед.вузов] / И.П. Подласый: в 2 кн. – М.: Гуманит.изд.центр ВЛАДОС, 1999. -. – Кн.2. -С.168.
18. Практикум з педагогіки: навчальний посібник: Видання 3-тє, перероблене і доповнене / [за заг.ред.О.А.Дубасенюк]. – К.: «Центр навчальної літератури», 2004. – С.359.
19. Проблемы эстетического воспитания и современность. – М., 1963. – С.11-12.
20. Савин Н.В. Педагогика / Н.В.Савин. – М.: Просвещение, 1978.
21. Сухомлинський В.О.Вибрані твори в 5-ти т. К., 1976, т.2. – С.410.
22. Федій О.А. Естетотерапія: [навчальний посібник] / О.А.Федій. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – С.55.

23. Харламов И.Ф. Педагогика: [компакт. учеб. курс: для студентов университетов и пед. ин-тов] / И.Ф.Харламов. – Мн.: Университетское, 2001. – С.214.
24. Шацкий С.Т. Работа для будущего. Документальное повествование/ [сост. В.И.Малинин, Ф.А.Фрадкин]. – М., 1989. – С.49.
25. Эстетика: [учеб. пособие для вузов/ под ред. А.А. Радугина]. -М.: Центр, 2000.- С.153.
26. Эстетическое воспитание в начальной школе / [под ред. В.Н.Шацкой]. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1959 – С.3-4.
27. Ягупов В.В. Педагогіка: [навчальний посібник] / В.В.Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – С.495.

В статье анализируются подходы к определению понятия «эстетическое воспитание» отечественными и зарубежными учеными.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, развитие личности, эстетическая культура.

In this article were analyzed the main approaches of the determination the concept of esthetical upbringing by the national and foreign scientists.

Keywords: aesthetic education, development of personality, aesthetic culture.

Пагула Т.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, декан педагогічного факультету Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне, Україна)

Рецензент – академік НАПН України, доктор педагогічних наук професор М.Б. Євтух

УДК 37.037

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНІХ ПОТРЕБ У ПРОЦЕСІ КУЛЬТУРНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

С.С. Рашидова

У статті розглядається проблема формування художніх потреб у процесі культурного становлення особистості, аналізуються поняття «потреби», «культурні потреби», «художні потреби» у їх взаємозв'язку.

Ключові слова: потреби, культурні потреби, художні потреби.